

| Ledare

Tala klarspråk om korruptionen

Publicerad 2013-07-15

I Sverige definierar vi korruption snävt, som tagande av muta, alltså en sedelbunt under bordet för given tjänst. Men i grunden är det en form av maktmissbruk.

Det är inte bara under det senaste året som vi fått täta rapporter om vanskötsel och korruption i kommunerna. I själva verket kan vi sedan skandalen i Motala i mitten på 90-talet se tillbaka på en lång rad sådana rapporter. Inledningsvis talar medierna om "affärer", "fusk", "mygel" och andra omskrivningar för det som är ren korruption. Numera är man tydlig och nämner saker vid deras rätta namn: korruption.

Trots denna mängd av rapporter så ses de som avvikelserapporteringar: här och där är det några problem och till och med korruption, men i grunden är allt förträffligt och man pekar på den internationella statistiken från Transparency International där Sverige ligger bland de bästa i världen. Den placeringen kan vi nog tillskriva vår snäva definition av vad som är korruption – ordet korruption finns inte ens i svensk lagstiftning, bara i dess förarbeten.

Vi definierar korruption snävt, som tagande av muta – det vill säga en sedelbunt under bordet för en given tjänst. Tegel går också bra. Men den internationellt vedertagna definitionen av begreppet korruption är vidare än så, det är ett förtroendebrott: "Missbruk av makt- eller förtroendeställning för personlig förmån eller till förmån för en annan person eller grupp till vilken man har ett lojalitetsförhållande."

Kommunerna svarar för två tredjedelar av den offentliga verksamheten. Ibland väljer de att lägga sin verksamhet i bolag – för närvarande finns närmare 2 000 kommunala bolag. Kommunerna är sammantaget ett jättekonglomerat och Sveriges största arbetsgivare med mer än 1 miljon anställda. Kommunernas svaga förvaltningsstruktur med uppenbart dålig internkontroll och med oklarheter i ansvarsförhållanden bäddar för vanskötsel och till och med korruption.

Beträffande internkontrollen påpekas vid granskningar bland annat den undermåliga dokumentationen, som försvårar eller omöjliggör utredning av oegentligheter. Forskare pekar också på att den kommunala verksamheten granskas sämre av revision och medierna än statsmakten. Det är inte så konstigt att det är kommunerna som dominerar i rapporteringen om korruption. Det är heller inte så märkligt att svenskarna – till skillnad från andra nordiska länders medborgare – anser att om korruption finns, så finns den i kommunerna, på den lokala nivån.

I Göteborgshärvan gick ett antal fall till åtal – några friades, några fälldes av tingsrätten. Ett fall är särskilt intressant, inte minst för att det synliggör skillnaden mellan hur rättsväsendet ser på korruption och hur det betraktar en simpel småstöld.

Tingsrätten fällde en person – låt oss kalla honom Tegelman – och dömde honom till fängelse i sex månader för grovt mutbrott (begreppet korruption existerar ju inte). Domen överklagades till hovrätten.

Hovrätten fann – liksom tingsrätten – att Tegelman fått det aktuella teglet (värdet 50 000 kronor) som gåva och att syftet med gåvan varit att få Tegelmans hjälp vid framtida upphandlingar. Gåvan hade haft ett samband med Tegelmans tjänsteutövning på det sätt som avses i brottsbalken. Så långt var allt klart. Hovrätten hade sedan att bedöma huruvida

handlingen ska bedömas som ett grovt brott – vilket tingsrätten ansåg, med motiveringen att det kommunala bolaget var att anse som väsentlig offentlig verksamhet och att Tegelmanen haft en tjänst som kräver särskilt integritetsskydd. Mutbrottet skulle därför bedömas som grovt och påföljden sattes till sex månaders fängelse.

Hovrätten menade att det inte var självklart att detta resonemang om väsentlig verksamhet skulle gälla verksamhet som bedrivs i bolagsform. Hovrätten ansåg därför att brottet inte skulle bedömas som grovt – det var ett mutbrott av normalgraden. Men mutbrott av normalgraden var redan preskriberat och det blev inget straff.

Resonemanget är uppseendeväckande – om man bolagiserar den kommunala verksamheten så finns inte anledning att ställa lika höga integritetskrav på dem som i denna juridiska form hanterar medborgarnas pengar.

Direkt stötande är hovrättens lättvindiga bedömning av mutbrott vid en jämförelse med domen i ett enkelt stöldmål helt nyligen. Tingsrätten dömde för snatteri, domen överklagades.

AA – som inte tidigare fanns i belastningsregistret – hade åtalats för ett tillgrepp till ett värde av omkring 200 kr. Hovrätten skrev att AA i sin anställning som diskare på restaurangen haft tillgång till dess olika utrymmen och att det måste finnas ett förtroende mellan arbetsgivare och anställda. AA hade genom sitt tillgrepp missbrukat det förtroendet. Gärningen borde därför trots varornas blygsamma värde bedömas som stöld.

Mutbrott, korruption, är missbruk av förtroende och ingenting annat än stöld av medborgarnas pengar. Det är inte bara dags att revidera kommunallagen för att klargöra ansvarsförhållanden mellan politiker och tjänstemän utan också lagstiftningen om mutbrott och klargöra att muta är ett förtroendebrott och att bedömningen gäller lika i kommunal verksamhet och i kommunala bolag.

Denna kolumn om kommunerna och korruptionen är den andra i en serie om fyra.

Inga-Britt Ahlenius

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt